

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Яцишин Н.З.

В даній статті уточнено сутність поняття «принцип бухгалтерського обліку». Здійснено ранжування принципів бухгалтерського обліку в контексті підготовки фінансової звітності підприємства, конкретизовано їх зміст склад. Результатом дослідження є вивчення концептуальних основ складання фінансової звітності згідно вітчизняних і міжнародних стандартів, і вироблення пропозицій щодо гармонізації засад складання фінансових звітів з П(С)БО з міжнародними стандартами. Також у табличній формі систематизовано погляди вітчизняних зарубіжних авторів щодо складу принципів бухгалтерського обліку та наведено власний погляд автора на перші принципи бухгалтерського обліку.

Кількість бібліографічних посилань – 31, мова українська.

Ключові слова: принцип бухгалтерського обліку, фінансова звітність, судження, припущення.

ВСТУП

Реформування національної системи бухгалтерського обліку з метою її гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності нерозривно пов'язано з сучасними глобальними економічними, політичними і соціальними проблемами суспільства, що зумовлює значне зростання ризиків користувачів інформації фінансових звітів. Тому актуальним лишається завдання забезпечення підготовки фінансової звітності у відповідності до фундаментальних облікових принципів із дотриманням передбачених стандартами якісних характеристик корисності інформації, відображеної у фінансових звітах, для широкого кола користувачів.

Аналіз інформації з вітчизняних і зарубіжних літературних джерел дозволяє стверджувати, що питання облікових принципів освітлено у вітчизняній законодавчій базі [1], [2], Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів [3], МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [4], працях вітчизняних науковців: Ф.Ф.Бутинця, М.П.Войнаренка, С.Ф.Голова, В.М.Костюченко, М.Р.Лучка, В.Г.Швеця [5]-[12], а також у працях зарубіжних авторів: В.В. Ковальова, В.Віт.Ковальова, Я.В. Соколова, І.А.Бичкової, О.В.Соловійової, А.Девіда, М.Ф.Ван Бреда, Е.С.Хендріксена, Д.І.Кізо, Д.Ж.Вейганта, Т.Д.Уорфілда [13]-[18]. Втім, існують певні розбіжності у термінології, у трактуванні сутності принципів, які потребують поглибленого дослідження з огляду на глобальні зміни в економічному середовищі.

Метою дослідження є вивчення концептуальних основ складання фінансової звітності згідно вітчизняних і міжнародних стандартів, і вироблення пропозицій щодо гармонізації засад складання фінансових звітів згідно П(С)БО з міжнародними стандартами.

Реалізація окресленої мети зумовлює розгляд та вирішення таких завдань:

- на основі аналізу інформації з вітчизняних і зарубіжних видань оцінити варіанти оптимізації понятійного апарату;
- ранжувати принципи бухгалтерського обліку в контексті підготовки фінансової звітності підприємства, конкретизувати їх зміст та склад.

1 ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ ПОНЯТТЯ «ПРИНЦИП БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ»

Інформація, відображена у фінансовій звітності, має бути корисною широкому колу користувачів для прийняття управлінських рішень, а тому процес її формування підпорядковано низці облікових правил, які в Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів названо основоположними припущеннями [3, с.49], у МСБО 1 «Подання фінансових звітів» - судженнями загального характеру [4, п.п.13-41], у вітчизняній законодавчій базі і в більшості літературних джерел – принципами [1, ст.4]; [2, п.3]; [5, с.52]; [8, с.46]; [19, с.36]; [13, с.35]; [15, с.51]; [14, с.25]; [17, с.100].

Слід відзначити відсутність єдиного підходу до трактування поняття «принцип бухгалтерського обліку». У широкому розумінні принцип (від латинського *principium* – початок, основа) – це основне вихідне положення теорії, вчення, науки [20, с.1072]; припущення – це попереднє судження; судження – це висловлювання, розумовий акт, який демонструє ставлення до змісту думки, що висловлюється, і який пов'язаний з переконанням або сумнівом у її істинності або хибності [20, с.1296].

Принципом бухгалтерського обліку згідно П(С)БО 1 є «правило, яким слід керуватись при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності» [2, п.3]. Подібне за суттю визначення принципу бухгалтерського обліку наведено у роботах С.Ф.Голова [8, с.46], М.П.Войнаренка [6, с.702], О.В.Петраковської [21, с.193]. У наукових працях О.М. Коробко [22], [23] також досліджуються питання визначення сутності принципу бухгалтерського обліку, наводиться закріплене в П(С)БО 1 визначення облікових принципів і обґрунтовується необхідність їх трактування як принципів формування фінансової звітності [23, с.257], з чим важко погодитись, оскільки розуміння принципів бухгалтерського обліку виключно в контексті фінансової звітності звужує парадигму облікового процесу до меж фінальної стадії оброблення облікової інформації – складання звітних форм.

Я.В.Соколов освітлює сутність принципу, як “базове положення, що визначає все наступне, яке випливає з його твердження” [14, с.25]. Подібне визначення надає В.Г. Швець: “Принцип – вихідне положення будь-якої теорії, науки, що визначає всі наступні положення, які випливають з його твердження” [12, с. 41].

Ф.Ф.Бутинець розглядає принципи бухгалтерського обліку як базові положення облікової політики підприємства, те на основі чого будується облікова політика [5, с.52].

Л.М.Кіндрацька визначає принципи бухгалтерського обліку як базові концепції, покладені в основу відображення засобами обліку та звітності господарської діяльності банку, його активів, доходів, витрат, фінансових результатів [19, с.36].

В.В. Сопко підкреслює необхідність застосування загальноприйнятих у міжнародній практиці базових принципів ведення бухгалтерського обліку, які мають бути покладені в основу процесу уніфікації облікової системи та її адаптації до міжнародних стандартів [24, с. 114]. Л.П. Нищенко поділяє наведене твердження і визначає загальні принципи бухгалтерського обліку (ЗПБО) як “... принципи та правила, якими повинні користуватись підприємства відповідної країни при підготовці фінансових звітів. Сутність ЗПБО полягає в тому, що вони переважно базуються на Міжнародних Стандартах бухгалтерського обліку, які розробляються та вдосконалюються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Разом з тим сьогодні ще не варто говорити про те, що МСФЗ повністю відображають всі економічні особливості та риси країн – членів Ради, оскільки вона створювалася з метою розробки уніфікованої системи бухгалтерського обліку, яка б сприймалась більшістю розвинутих країн” [28, с.90].

Російські науковці В.В.Ковальов та Віт.В.Ковальов трактують сутність принципів бухгалтерського обліку як вимоги бухгалтерського обліку, тобто як деякі загальноприйняті базові домовленості щодо правил визнання, виміру і розкриття фактів господарського життя, які відображаються в системі обліку [13, с.34-35]. Слід зауважити, що, на відміну від вітчизняних науковців, В.В.Ковальов та Віт.В.Ковальов виокремлюють постулати (припущення) бухгалтерського обліку під якими «розуміються твердження, постулювальні базові характеристики економічного середовища, в якому діє господарюючий суб'єкт. Постулювання означає аксіоматичне декларування в найбільш загальному вигляді політичних, економічних, і соціальних умов, у яких функціонує облікова система, і очевидність яких не викликає сумніву» [13, с.34].

О.В.Соловійова стверджує, що принципи обліку інформації визначають ті правила, у відповідності до яких інформація має бути відображена у системі фінансового обліку [15, с.49].

Е.С.Хендріксен і М.Ф. Ван Бреда визначають принципи бухгалтерського обліку як «основні положення, які істинно являються фундаментом обліку» [17, с.100].

Критична оцінка наведених визначень поняття «принцип бухгалтерського обліку» дозволила уточнити його сутність. Обліковим принципом є основне вихідне положення бухгалтерського обліку, базова концепція, покладена в основу оцінки та визнання в обліку і розкриття у фінансовій звітності господарських фактів, явищ та процесів господарюючого суб'єкта, його активів, зобов'язань, капіталу, доходів, витрат, фінансових результатів.

Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів КМСФЗ містить такі основоположні припущення: принцип нарахування і безперервність [3, с.49]. У МСБО 1 «Подання фінансових звітів» наведено такі судження загального характеру: правдиве подання і відповідність Міжнародним стандартам фінансової звітності, облікова політика, безперервність, принцип нарахування у бухгалтерському обліку, послідовність подання, суттєвість та об'єднання, згортання, порівняльна інформація [4, п.п.10-41].

Слід зауважити, що у вітчизняній законодавчій базі основоположні припущення Концептуальної основи КМСФЗ та фундаментальні судження загального характеру, визначені МСБО 1, названо принципами бухгалтерського обліку, а саме принципами автономності, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування та відповідності доходів та витрат (поділу звітних періодів), повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання змісту над формою, єдиного грошового вимірника [1, 2]. Зважаючи на проведений аналіз сутності поняття принципу бухгалтерського обліку, а також з урахуванням того факту, що в Концептуальній основі і в МСБО 1 фігурує єдиний принцип - принцип нарахування у бухгалтерському обліку, решта – фундаментальні судження загального характеру, пропонується підходи автономності, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання змісту над формою, єдиного грошового вимірника розглядати як загальноприйняті фундаментальні судження, що слугуватиме поглибленню гармонізації вітчизняної облікової системи з МСФЗ. Також доцільно доповнити вітчизняну законодавчу базу вимогою відповідності фінансової звітності господарюючого суб'єкта Міжнародним стандартам фінансової звітності.

2 КРИТИЧНА ОЦІНКА НАЯВНИХ ПРИНЦИПІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ

У процесі реформування вітчизняної облікової системи вирішальний вплив на методiku обліку справили принцип нарахування, фундаментальні судження обачності та оцінки за історичною (фактичною) собівартістю.

Сутність принципу нарахування та відповідності розкривається у методиці визнання доходів і витрат господарюючого суб'єкта. Для визначення фінансового результату звітного періоду порівнюють доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Слід зауважити, що до реформування для визначення результатів діяльності застосовувався касовий метод, тобто визнання прибутків (збитків) в обліку відбувалось на дату надходження коштів. Касовий метод не враховував наявність значного часового проміжку між датою утворення доходу і датою надходження коштів. Саме застосування принципу нарахування дозволило відображати з одного боку в активі балансу нараховані неотримані доходи як вимогу, а з іншого боку, у звіті про фінансові результати (в пасиві), визнавати дохід. Аналогічно за отриманими несплаченими послугами в обліку визнаються в активі (у звіті про фінансові

результати) - витрати, в пасиві – нараховані витрати як зобов'язання. Основною перевагою принципу нарахування для господарюючого суб'єкта, як базового принципу обліку, порівняно з касовим методом є приведення у відповідність доходів звітного періоду з витратами звітного періоду, що забезпечує реальність показників фінансової звітності. Принцип нарахування дозволяє визначити реальний фінансовий результат не тільки після закінчення використання фінансового інструменту, а й у процесі дії договору.

Сутність загальноприйнятого фундаментального судження «Обачність» полягає у застосуванні в бухгалтерському обліку господарюючого суб'єкта таких методів оцінки, відповідно до яких активи та дохід не завищуються, а зобов'язання та витрати - не занижуються. За принципом обачності активи і зобов'язання повинні бути оцінені та відображені в обліку з достатньою мірою обережності, щоб не переносити існуючі фінансові ризики на наступні звітні періоди. Застосування принципу обачності щодо визнання в обліку доходів (витрат) вимагає відображення в обліку нарахування доходів тільки тоді, коли у господарюючого суб'єкта є впевненість в їх отриманні, а витрати нараховуються постійно. Якщо можливість отримання доходу є непевною, господарюючому суб'єкту слід визнавати їх за касовим методом, тобто, на дату надходження. Такий підхід передбачає визнання в обліку всіх можливих збитків підприємства, незважаючи на погіршення фінансового результату внаслідок такого визнання.

Згідно загальноприйнятого фундаментального судження «Оцінка за історичною (фактичною) собівартістю» активи і пасиви обліковуються пріоритетно за вартістю їх придбання чи виникнення. Активи та зобов'язання в іноземній валюті, за винятком немонетарних статей, повинні переоцінюватись у разі зміни офіційного валютного курсу на звітну дату. В обліковій політиці підприємства слід чітко окреслити, за якою оцінкою визнаватимуть в обліку фінансові інструменти. Розрізняють два види переоцінки:

- ї внаслідок зміни справедливої вартості;

- ї внаслідок зміни офіційного валютного курсу, встановленого НБУ.

Відповідно до загальноприйнятого фундаментального судження «Безперервність діяльності» оцінка активів господарюючого суб'єкта здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність продовжуватиметься в неосяжному майбутньому. Якщо підприємство планує скоротити масштаби своєї діяльності, то це слід відобразити у фінансовій звітності, що, як правило, вимагає зміни облікової політики. Таке припущення є дуже важливим, оскільки у разі банкрутства або ліквідації фінансова звітність складається виходячи з інших принципів та вимог щодо оцінки статей, ніж в умовах звичайної діяльності.

Сутність загальноприйнятого фундаментального судження «Повне висвітлення» полягає у тому, що усі господарські операції підприємства підлягають реєстрації на рахунках бухгалтерського обліку без жодних винятків. Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій господарюючого суб'єкта, яка може впливати на рішення, що приймаються.

Базовий підхід «Превалювання сутності над формою» зумовлює необхідність обліку та розкриття у фінансовій звітності господарських операцій відповідно до їх сутності та економічного змісту, а не лише за їх юридичною формою, наприклад, операції РЕПО мають визнаватись в обліку пріоритетно як операції кредитного характеру, а не як операції з купівлі – продажу цінних паперів за встановленими угодою умовами; операції з фінансового лізингу відображаються в обліку, насамперед, як кредитні операції, а не тільки як операції з необоротними активами.

Загальноприйняте фундаментальне судження «Автономність» вимагає відокремлення активів та зобов'язань господарюючого суб'єкта від активів і зобов'язань його власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не відображаються у фінансовій звітності господарюючого суб'єкта. За базовим підходом «Автономність» кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства. Цим принципом досягається чітке визначення сфери підзвітності, тобто, фінансово – господарська діяльність пов'язується з конкретним суб'єктом. Хоча окремі структурні підрозділи (філії, відділення) господарюючого суб'єкта також можуть складати фінансові звіти, але показники діяльності таких підрозділів включаються до фінансової звітності підприємства в цілому.

Загальноприйняте фундаментальне судження «Послідовність» вимагає постійного (із року в рік) застосування господарюючим суб'єктом обраної облікової політики. Зміна методів обліку можлива лише у випадках, передбачених міжнародними стандартами та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і потребує додаткового обґрунтування і розкриття у фінансовій звітності.

Сутність базового підходу «Єдиний грошовий вимірник» полягає у вимірюванні та узагальненні всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці, в національній валюті України у тисячах гривень. Доцільність перебування цього судження у складі принципів бухгалтерського обліку є дискусійною. О.М. Коробко зазначає: «Іноді користувачі потребують інформації про активи підприємства у натуральних вимірниках, особливо це важливо при обліку основних засобів та товарно-матеріальних цінностей. Тому закріплення даного принципу законодавчо значно обмежує інформацію, яка б могла бути повідомлена про підприємство та відповідним чином впливає на рішення різних груп користувачів. На нашу думку, даний принцип за своїм змістом не може бути визнано принципом, тому варто визнати його як обмеження якісних характеристик звітної інформації» [23, с.258]. С.Ф.Голов пише: «Грошовий вимірник дозволяє узагальнювати інформацію на рівні синтетичних рахунків і фінансової звітності. Але системи, які ґрунтуються на фінансових показниках погано пристосовані для виявлення сучасних механізмів, що створюють вартість. На різних рівнях управління і в різних формах звітності необхідно застосовувати комплекс різноманітних вимірників, які дають змогу сформувати актуальну інформацію виходячи з конкретних потреб» [10, с.59-60]. З метою урахування зростання важливості нефінансових (негрошових) вимірників для забезпечення потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів в обліковій інформації на основі грошових і негрошових вимірників пропонується вилучити «Єдиний грошовий вимірник» з переліку принципів бухгалтерського обліку.

Загальноприйняте фундаментальне судження «Періодичність» передбачає можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. У відповідності з зазначеним підходом звітним періодом для вітчизняних підприємств є календарний рік, а проміжна фінансова звітність складається щоквартально на накопичувальній основі. Варто відзначити, що підхід періодичності набуває ознак об'єкта наукової полеміки. О.М. Коробко підкреслює, що «визнання законодавчо принципу періодичності... суперечить принципу послідовності» і пропонує визнати зазначений підхід якісною характеристикою корисності інформації [23, с.259]. Наполягає на віднесенні до якісних характеристик принципу періодичності і О.В.Петраковська [21, с. 194]. Аналіз вітчизняної законодавчої бази, що регламентує питання бухгалтерського обліку показав, що у Положенні про організацію бухгалтерського обліку і фінансової звітності банків України ні у складі принципів бухгалтерського обліку, ні у складі якісних характеристик корисності інформації підхід періодичності не наведено [29]. Оскільки підхід періодичності певним чином дублює принцип нарахування та відповідності і загальноприйняте фундаментальне судження «Послідовність», а також зважаючи на його відсутність в МСФЗ, пропонується вилучити вимогу періодичності з переліку принципів бухгалтерського обліку.

Слід зауважити, що крім освітлених у законодавчій базі принципів бухгалтерського обліку, у фаховій літературі виокремлені й інші облікові принципи, які доцільно розглянути докладніше.

Л.П.Снігурська, крім освітлених вище, виокремлює такі принципи: «Дата операції» – операції визнаються в обліку в день їх здійснення незалежно від дати руху коштів за ними; «Окреме відображення активів і пасивів» – усі рахунки активів і пасивів оцінюються окремо і відображаються у розгорнутому вигляді; «Прийнятність вхідного балансу» – залишки за балансовими рахунками на початок періоду мають відповідати залишкам на кінець попереднього періоду; «Суттєвість» – у фінансових звітах має розкриватись вся суттєва інформація, корисна для прийняття рішень; «Відкритість» – фінансові звіти мають бути зрозумілими для користувачів; «Консолідація» – фінансова звітність складається в цілому по господарюючому суб'єкту з урахуванням дочірніх підприємств [30, с.5-7]. Аналізуючи зміст запропонованих принципів, слід зазначити, що сутність принципів «Дата операції», «Окреме відображення активів і пасивів», «Прийнятність вхідного балансу» розкривається у фундаментальних судженнях загального характеру «Повне висвітлення», «Послідовність» і у принципі «Нарахування та відповідність»; «Суттєвість» і «Відкритість» - це не принципи, а якісні характеристики корисності інформації, відображеної у фінансових звітах; «Консолідація» теж не обліковий принцип а метод узагальнення інформації, відображеної в індивідуальних фінансових звітах учасників консолідованої групи, тому виокремлювати зазначені принципи бухгалтерського обліку не доцільно.

О.В.Соловйова у складі принципів обліку, крім принципів автономності (одиниці обліку), періодичності, безперервності діяльності, грошової оцінки, нарахування та обачності, наводить принцип подвійного запису [15, с.48], з чим неможливо погодитись, оскільки подвійний запис – це елемент методу бухгалтерського обліку.

В.В.Ковальов та Віт.В.Ковальов розрізняють постулати бухгалтерського обліку (майнова та правова відокремленість, безперервність діяльності, звітний період, мінові ринкові операції, монетарна квантифікованість) і принципи бухгалтерського обліку (документування і реєстрація, повнота, своєчасність, пріоритет змісту над формою, визначеність у часі фактів господарського життя, відповідність доходів і витрат, консерватизм, послідовність, об'єктивність, розкриття, суттєвість, уніфікованість) [13, с.34-35]. Слід зауважити, що така класифікація принципів бухгалтерського обліку є не зовсім коректною, оскільки документування і реєстрація – це облікові методи; своєчасність, об'єктивність, суттєвість – це атрибути, які забезпечують корисність інформації для користувачів; уніфікація – це метод стандартизації, раціональне скорочення числа об'єктів однакового функціонального призначення.

В.П.Астахов до складу принципів бухгалтерського обліку відносить документальне оформлення економічних подій [31, с.15], що є елементом методу бухгалтерського обліку а не його принципом. Також не слід відносити до принципів бухгалтерського обліку зіставність, своєчасність, точність, несуперечливість, ясність і доступність, економічність і раціональність [31, с.15], оскільки це якісні характеристики корисності інформації, відображеної у фінансових звітах.

Результати аналізу інформації з фахових джерел щодо принципів бухгалтерського обліку узагальнює таблиця 1.

Таблиця 1 Принципи бухгалтерського обліку

<i>Принципи</i>	С.Ф. Голов [8, с.46]	Л.П. Снігурська [30, с.5-7]	О.М. Коробко [23, с.257-260]	О.В. Соловйова [15, с.48]	В.В.Ковальов та Віт.В.Ковальов [13, с.34-35]	В.П.Астахов [31, с.12-15]	Перелік, уточнений автором
1	2	3	4	5	6	7	8
Обачності	+	+	+	+	+(принцип консерватизму)	+	+
Повного висвітлення	+	+	+	-	+(принцип повноти)	+	+
Автономності	+	+	+	+(принцип одиниці обліку)	+(постулат майнової і правової відокремленості)	+(припущення майнової відокремленості)	+
Послідовності	+	+	+	-	+	+	+
Безперервності	+	+	+	+	+	+	+

Нарахування та відповідності доходів та витрат	+	+	+	+	+(принцип визначеності у часі фактів господарського життя, принцип відповідності доходів і витрат)	+(припущення визначеності у часі господарських операцій)	+
Превалювання змісту над формою	+	+	+	-	+(принцип пріоритету змісту над формою)	+	+
Історичної (фактичної) собівартості	+	+	+	+(принцип грошової оцінки)	+(постулат мінових ринкових операцій)	-	+
Єдиного грошового вимірника	+	-	-(якісна характеристика)	-	+(постулат монетарної квантифікованості)	+	-
Періодичності	+	-	-(якісна характеристика)	+	+(постулат звітного періоду)	-	-
Дата операції	-	+	-	-	-	-	-
Окреме відображення активів і пасивів	-	+	-	-	-	-	-
Прийнятність вхідного балансу	-	+	-	-	-	-	-
Суттєвість	-	+	-	-	-	-	-
Відкритість	-	+	-	-	-	-	-
Консолідація	-	+	-	-	-	-	-
Подвійного запису	-	-	-	+	-	-	-
Документування і реєстрація	-	-	-	-	+	+	-
Своєчасність	-	-	-	-	+	+	-
Об'єктивність	-	-	-	-	+	-	-
Розкриття	-	-	-	-	+	-	-
Суттєвість	-	-	-	-	+	-	-
Уніфікованість	-	-	-	-	+	-	-
Зіставність облікових записів	-	-	-	-	+	-	-
Точність	-	-	-	-	-	+	-
Несуперечливість	-	-	-	-	-	+	-
Ясність і доступність	-	-	-	-	-	+	-
Економічність і раціональність	-	-	-	-	-	+	-

Запропоновано доповнити вітчизняну законодавчу базу вимогою відповідності фінансової звітності господарюючого суб'єкта Міжнародним стандартам фінансової звітності. Доведено доцільність вилучення з переліку принципів бухгалтерського обліку базових підходів періодичності і єдиного грошового вимірника, що сприятиме забезпеченню потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів в обліковій інформації, зібраній на основі грошових і негрошових (нефінансових) вимірників, важливої для прийняття управлінських рішень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. №996–XIV зі змінами, внесеними згідно з Законом № 3422-IV від 09.02.2006. — Відомості Верховної Ради (ВВР) — 1999. — № 40. — С. 365; ВВР. — № 26. — С. 210.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1. “Загальні вимоги до фінансової звітності”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова/ - К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000.- 1272 с.
4. МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua
5. Організація бухгалтерського обліку: Підручник/ за ред.проф.Ф.Ф.Бутинця.- Житомир: ПП “Рута”, 2002. - 592с.
6. Системи обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики / За ред. проф. М.П.Войнаренка. - К.: Наукова думка, 2002. - 718с.
7. С.Ф.Голов, В.М.Костюченко. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. – К.: Лібра, 2001.- 840 с.
8. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність: Навчально – практичний посібник / під ред. С.Ф.Голова. – Дніпропетровськ: ТОВ “Баланс - Клуб”, 2001.- 832 с.
9. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. - К.: Центр учбової літератури, 2007.- 522 с.
10. Голов С.Ф. “Контурна картка” бухгалтерського обліку в XXI столітті // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін: тези доповідей міжнародної науково – практичної конференції: Київ, 23 жовт.2009р. – К.: КНЕУ: ФПБАУ, 2009. - 582с.
11. Лучко М. Р. Стандартизація обліку і аудиту: Навч. посіб. / Даньків Й.Я., Лучко М. Р., Остап'юк М. Я.; – К.: Знання, 2006. – 350 с.
12. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 444 с.
13. Ковалев В.В., Ковалев Вит.В. Финансовая отчетность и ее анализ (основы балансоведения): Учеб.пособие.- М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004.- 432 с.
14. Соколов Я.В., Бычкова И.А. Принципы бухгалтерського учета // Бухгалтерский учет. – 1998. – №10. – С.8-10
15. Соловьева О.В. МСФО и ГААП: учет и отчетность.- М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2003.- 328с.
16. Александер Дэвид. Международные стандарты финансовой отчетности: от теории к практике/ Дэвид Александер, Анне Бриттон, Энн Йориссен; пер. с англ.- М: Вершина, 2005. - 888с: ил.
17. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ.– М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
18. Кизо Д.И., Вейгант Д.Ж., Уорфилд Т.Д. Финансовый учет (издание на русском языке). - John Wiley & Sons, Inc., - 2001. - 557 с.
19. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках: Підручник. — К.: КНЕУ, 2008. — 816 с.
20. Советский энциклопедический словарь / Научно – редакционный совет: А.М.Прохоров (пред.), М.С.Гиляров, Е.М.Жуков и др. – М.: «Советская Энциклопедия», 1980.- 1600с.
21. Петраковська О. В. Необхідність підготовки фінансової звітності банків відповідно до міжнародних стандартів // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. Ч.І. – Житомир: ЖДТУ, 2005. - № 1(31). – С.193-197.
22. Коробко О.М. Підвищення аналітичних можливостей бухгалтерської фінансової звітності // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2002. – Вип.56. – С.213 – 216.
23. Коробко О.М. Принципи формування фінансової звітності // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2002. – Вип.58. – С.257–260.
24. Сопко В.В. Економіко-правові основи й напрями уніфікації і адаптації термінології бухгалтерського обліку та контролю до потреб міжнародної стандартизації // Фінанси України. – 2006. - № 8. – С. 113-124.
25. Нищенко Л.П. Основні концептуальні підходи гармонізації обліку та звітності // Економіка: проблеми теорії та практики. - 2006. - Т. 4. - № 215. – С. 1230 – 1236.
26. Нищенко Л.П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами в процесі гармонізації економічних взаємозв'язків // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. - № 9. – С.6 – 9.
27. Нищенко Л.П. МСФЗ, GAAP – US та П(С)БО: порівняльний аналіз і оцінка // Формування ринкових відносин в Україні. –

2006. - № 6 (61). – С.49 – 53.

28. Нищенко Л.П. Порівняльний аналіз міжнародних стандартів фінансової звітності та положень (стандартів) бухгалтерського обліку України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. - № 4 (59). – С.90 – 94.
29. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України. Затверджене постановою Правління НБУ 30.12.98 за №566 із змінами і доповненнями від 18.02.04 № 56 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
30. Снігурська Л.П. Облік у банках (У схемах і таблицях) : навч.посіб./ Л.П. Снігурська, за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л.М. Кіндрацької. – К.: КНЕУ, 2009. – 519 с.
31. Астахов В.П. Теория бухгалтерского учета. – М.: «Экспертное бюро-М», 1997. – 351 с.

Яцишин Наталія Зіновіївна, здобувач кафедри бухгалтерського обліку, КНЕУ ім. В.Гетьмана, тел. 8(097)720-40-66, e-mail: jatsyshyn_n@rambler.ru